

Háború és béke az ókori Rómában – BTTRNK101DMA

2025/2026. tanév, őszi félév, szerda 8:00, Főépület 407/5

berecz.gabor@arts.unideb.hu

A TÁRGY CÉLJA:

Az ókori Róma nagyhatalommá válását, és évszázadokon keresztül világbirodalomként való fennállását jórészt hadseregének köszönhette. Róma története szakadatlan háborúk története is, melyek szüntelen új kihívások elé állították a hadvezetést és a hadsereget. A kurzus célja: a római hadtörténet forrásainak, kutatási módszereinek bemutatása; a hadüzenet és békekötés mechanizmusának megismertetése; a római hadsereg jellegének, felépítésének, a háborús stratégiák és taktikák változásainak elemzése. A kurzus keretében sor kerül Róma néhány új kihívásokat jelentő és döntő fontosságú háborújának részletesebb analizésére is.

A FÉLÉV MENETE:

1. A római hadtörténet forrásai, kutatási módszerei és főbb kutatási területei.
2. A háború és béke jogi és szakrális összefüggései. Háborús és békepropaganda, háborús, győzelmi és békeszimbolika.
3. Hadsereg, stratégia, taktika a királyság és a köztársaság időszakában.
4. Róma háborúi: Háborúk Itália népei ellen.
5. Róma háborúi Karthagóval és a hellenisztikus monarchiákkal
6. Iulius Caesar gall háborúja.
7. Hadsereg, stratégia, taktika a korai császárkorban (Kr. e. 27 – ca. Kr. u. 250)
8. A római katonaság békében. A hadsereg gazdaságban, társadalmi mobilitásban, migrációban a tartományi lakosság romanizációjában, s mindezekkel együtt a tartományok integrációban játszott szerepe.
9. Germán háborúk: 1. Háborúk a Rajnánál. 2. Háborúk a Duna-mentén (markomann-kvád-szarmata háborúk). A dák kérdés, dák háborúk.
10. Polgárháborúk és háborús propaganda: Kr. e. 1. század, Kr. u. 68/69, Kr. u. 193/197.
11. Róma és Irán: Róma és a Parthus Birodalom, Róma és a Szászánida Birodalom viszonyának alakulása.
12. Kontinuitás és változás: Hadsereg, stratégia és taktika a késő antikvitásban (Kr. u. 250 – 557)

A TÁRGY TELJESÍTÉSE:

Kollokvium a vizsgaidőszakban, amely a következő tudásterületeket méri: **lexikális tudás** (fogalmak, évszámok és nevek), **vizuális ismeretek** (a félév során alaposabban elemzett képi anyag), **vaktérkép**, **forráselemzés** és **rövid esszé**.

FORRÁSOK:

- Ammianus Marcellinus: *Róma története*. Ford.: Szepes Gyula, jegyz., utószó Adamik Tamás. Budapest, 1993.
- Borhy László (Szerk.): *Római történelem. Szöveggyűjtemény*. Budapest, 1998.
- Borzsák István (Szerk.): *Római történeti chrestomathia*. (Rövidítve: RTCh.) Budapest, 1963.
- Hahn István (Szerk.): *A hadművészet ókori klasszikusai*. Budapest, 1963.
- Florus: *Róma háborúi*. Ford., utósz., jegyz.: Havas László. Budapest, 1979.
- *Iulius Caesar feljegyzései a gall háborúról*. Ford.: Szepessy Tibor., illetve *Iulius Caesar feljegyzései a polgárháborúról*. Ford.: Ürögdi György. Budapest, 1974.
- *Polybios történeti könyvei*. Ford.: Forisek Péter, Kató Péter, Sipos Flórián, Patay-Horváth András. Máriabesnyő - Gödöllő, 2002.
- http://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Trajan's_Column_-_Cichorius_Plates

SZAKIRODALOM:

- Fehér Bence – Kovács Péter (Szerk.): *Fontes Pannoniae Antiquae I. Scriptores geographici antiquiores – aetas occupationis Romanae (usque ad a. D. 54)*. Budapest, 2003.
- Fehér Bence – Kovács Péter (Szerk.): *Fontes Pannoniae Antiquae II. Pannonia története Kr. u. 54-166 közt*. Budapest, 2003.
- Ghirshman, Roman: *Az ókori Irán. Médek, perzsák, pártusok*. Budapest, 1985.
- Goldsworthy, Adrian: *A római hadsereg története*. Pécs, 2004.
- Havas László. – Hegyi W. György – Szabó Edit: *Római történelem*. Budapest, 2007.
- Havas László. – Hegyi W. György – Szabó Edit: *Római történeti kézikönyv*. A források jegyzékét összeállította: Forisek Péter. Szerk.: Németh György. Budapest, 2001.
- Kovács Péter (Szerk.): *Fontes Pannoniae Antiquae ab AD CLX usque ad AD CXCII. Az antik Pannonia forrásai Kr. u. 166-tól Kr. u. 192-ig*. Budapest, 2006.
- Mócsy András in: Köpeczi Béla (Szerk.): *Erdély története I*. Budapest, 1986.
- Mócsy András – Fitz Jenő – Lőrincz Barnabás (Szerk.): *Pannónia régészeti kézikönyve*. Budapest, 1990.
- Rawson, E. 1996. Róma terjeszkedése. In: *Az ókori görögök és rómaiak története*. Szerk. Boardman, John – Griffin, Jasper – Murray, Oswin. Budapest, 1996, 434-454.
- Utcenko, Szergej L.: *Iulius Caesar*. Budapest, 1986.
- Vékony Gábor: *Dákok, rómaiak, románok*. Budapest, 1989.
- Visy Zsolt: *Ripa Pannonica*. Budapest, 2002.
- Warmington, Brian Herbert: *Karthágó*. Budapest, 1967.
- Warry, John: *A klasszikus világ hadművészete*. Budapest, 1996.

Berecz Gábor
egyetemi tanársegéd